

VNS 5/2026 vp

**VALTIONEUVOSTON SELONTEKO LIALLISEN ALIJÄÄMÄN
KORJAAMISESTA**

Finanssipoliittisen lain (laki julkisen talouden hoitamisesta 1440/2025) 6 § pitää sisällään korjausmekanismin. Pykälän 3 momentin mukaan, jos Euroopan unionin neuvosto on tehnyt SEUT 126 artiklan 6 kohdan mukaisen Suomea koskevan päätöksen liiallisesta alijäämästä, valtioneuvoston tulee ryhtyä SEUT 126 artiklan 7 kohdan nojalla Suomelle annettujen suositusten mukaisiin tai niitä julkistaloudellisilta vaikutuksiltaan vastaaviin toimenpiteisiin suositusten mukaisessa määräjässä sekä antaa asiasta eduskunnalle selonteko. Selonteon tulee sisältää selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä.

Julkisen talouden tilanne on kahtiajakoinen. Toisaalta viimeiset arviot tämän vuoden toteutuneesta talouskehityksestä ovat varsin lupaavia, toisaalta valtiovarainministeriön ennuste ennakoi, että julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen nousee lähes 100 prosenttiin vuosikymmen loppuun mennessä. Samoin valtion budjetin alijäämä on ennusteen mukaan vuosikymmenen lopulla yli 17 miljardia euroa. Suomen luottoluokituksen näkymiä on muutettu negatiiviksi, mikä ennakoi luokituksen heikkenemistä tulevaisuudessa. Luottoluokituksen laskemisen pysäyttäminen edellyttää finanssipoliittisen linjan johdonmukaisuutta ja tulevan hallituksen sitoutumista parlamentaarisen sopimuksen mukaiseen valtiontalouden ja julkisen talouden sopeutukseen.

Hallitus on sopeuttanut julkista taloutta suoraan yli 6,5 miljardilla eurolla. Velkasuhteen kasvuun vaikuttavia päätöksiä hallitus on tehnyt vaalikaudella noin 10 miljardilla eurolla. Puolustusmenoja on nostettu puolustuselonteon mukaisesti muuttuneen turvallisuusympäristön heikkenemisen vuoksi sekä Natossa yhteisesti hyväksytyyn uuden tavoitetasoon saavuttamiseksi. Hallitus päätti tämän kevään kehysriihessä noin 540 miljoonaan euroon vuoden 2030 tasolla kasvavista, uusista säästötoimista. Uudet säästöt korvaavat, eli kohdentavat uudelleen yksittäisiä aiemmin linjattuja sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdistuneita säästöjä sekä tuloihin vaikuttaneita toimia. Uusilla julkista taloutta vahvistavilla toimilla myös rahoitetaan nyt päätettyjä panostuksia ja kasvutoimia. Menoleikkausten ohella hallitus on toteuttanut merkittäviä rakenneuudistuksia työmarkkinoilla sekä keventänyt työn ja yrittämisen verotusta. Suhdannepoliittiseen tilanteeseen on vastattu käynnistämällä väylähankkeita sekä aikaistamalla julkisia investointeja.

Hallitus on nojannut sopeutustoimissaan valtiovarainministeriön arvioon. Ennustettua heikomman reaalityalouden kehityksen vuoksi hallitusohjelmassa sovittujen sopeutusten lisäksi hallitus on päättänyt uusista sopeutustoimista keväällä 2024, keväällä 2025, syksyllä 2025 sekä tämän kevään kehysriihessä. Sopeutusten ajoitus ja mitoitus on asetettu kulloisenkin ennusteen perusteella siten, että toimet riittävät vakauttamaan velkasuhteen kehityksen vaalikauden aikana. Keväällä 2026 arvioitiin, että velkasuhteen vakauttaminen vaalikauden aikana edellyttäisi niin merkittäviä nopeasti toimeenpantavia säästötoimenpiteitä, etteivät ne tässä suhdannetilanteessa ole perusteltuja. Vaalikauden alun nopea inflaatio, korkealla pysynyt korkotaso, rakentamisen toimialan hidas palautuminen asuntorakentamisen kuplan puhkeamisesta sekä merkittävät epävarmuudet kauppapolitiikassa ovat hidastaneet yksityistä kulutusta, investointeja sekä vientikysyntää. Tällä hetkellä sota Ukrainassa ja Iranissa luo merkittäviä epävarmuuksia, jotka heikentävät kansainvälistä toimintaympäristöä.

Kokonaisveroasteen ollessa maailman korkeimpia julkisen talouden sopeutus häiritsee talouden kehitystä vähemmän, kun se toteutetaan hillitsemällä menojen kasvua. Talouden rakennemuutosta tulee

edelleen tukea joustavoittamalla työmarkkinoita, luomalla kannustavampaa sosiaaliturvaa sekä tehostamalla hyvinvointialueiden palvelutuotantoa ja kuntien toimintaa. Puolustusmenojen kasvupaine, huoltosuhteen heikkeneminen ja korkotason normalisointi tarkoittaa, että valtiontalouden menojen priorisointia on jatkettava.

Neuvoston päätös liiallisen alijäämän olemassaolosta ja suositukset tilanteen korjaamiseksi

Komissio julkaisi osana syyspakettiansa 25.11.2025 SEUT 126 artiklan 3 kohdan mukaisen arvion (jäljempänä 126(3)-raportti) alijäämä- ja velkakriteerin täyttymisestä Suomessa ja Saksassa. Komissio totesi alijäämäkriteerin rikkoutuvan Suomessa. Komission arvio perustui vuoden 2024 osalta tilastotietoihin, joiden perusteella julkisyhteisöjen alijäämä oli 4,4 suhteessa BKT:hen v. 2024 sekä komission syysennusteeseen, jonka mukaan Suomen julkisen talouden alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen ylitti 3 prosentin viitearvon v. 2025 ollen 4,5 % suhteessa BKT:hen. Arvion perusteella komissio ehdotti liiallisen alijäämän menettelyn (Excessive Deficit Procedure, EDP) avaamista Suomelle 12.12.2025.

Neuvosto päätti 20.1.2026 SEUT 126 artiklan 6 kohdan mukaisesti liiallisen alijäämän olemassaolosta Suomessa ja antoi samalla suosituksen sen korjaamiseksi SEUT 126 artiklan 7 kohdan mukaisesti (jäljempänä EDP-suositus). Suosituksessa neuvosto suosittelee nettomenojen¹ enimmäiskasvun rajoittamista taulukon 1 mukaisesti (korjaava nettomenopolku) ja liiallisen alijäämän tilanteen lopettamista viimeistään v. 2028.

Taulukko 1 Korjaavan nettomenopolun mukainen nettomenojen enimmäiskasvu (vuotuinen ja kumulatiivinen kasvu, nimellisin luvuin)

Vuosi		2026	2027	2028
Kasvuprosentti	Vuotuinen	1,3	1,5	1,8
	Kumulatiivinen (*)	2,5	4,1	5,9

(*) Kumulatiiviset kasvuprosentit lasketaan perusvuoden 2024 perusteella.

Suosituksessa neuvosto asettaa Suomelle määräajaksi ryhtyä tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi ja esittää selvitys neuvoston suosituksen perusteella toteutetuista toiminna 30.4.2026 mennessä. Selvitys on julkistettava. Tämän jälkeen Suomen tulee raportoida suosituksen

¹ Asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 kohdan mukaan 'nettomenoilla' tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä. Nettomenoilla tarkoitetaan näin ollen julkisyhteisöjen menoja, joista on vähennetty erää, joiden kehitykseen kansallisilla hallituksilla on vain rajallisia mahdollisuuksia vaikuttaa tai joiden vaikutus on vain väliaikainen. Lisäksi sallitaan menojen kasvu siinä tapauksessa, että tuloja on vastaavasti kasvatettu. Nettomenojen kehitystä rajoittamalla pyritään varmistamaan julkisyhteisöjen alijäämän supistuminen alle EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen 3 prosentin viitearvon.

täytäntöönpanon edistymisestä puolivuositain, kunnes liiallinen alijäämä on korjattu. Komission ensimmäinen arvio tuloksellisiin toimiin ryhtymisestä saadaan kesäkuun alussa.

Tuloksellisten toimien arviointi komissiossa perustuu neuvoston suosituksen mukaisen korjaavan nettomenopolun noudattamiseen. Komissio perustaa alustavan arvionsa tuloksellisista toimista ennusteeseen nettomenojen kehityksestä ja arvioi tilanteen uudelleen nettomenojen toteutumatietojen perusteella.

Jos korjaavaa nettomenopolkua noudatetaan, jäsenvaltion katsotaan toteuttaneen tuloksellisia toimia muiden julkisen talouden indikaattoreiden, esimerkiksi julkisyhteisöjen alijäämän, rakenteellisen jäämän tai julkisen velan, kehityksestä riippumatta. Jos komission arvion mukaan korjaavalla nettomenopolulla on pysytty, menettely ”laitetaan lepäämään” ja seuranta jatkuu.

Jos jäsenvaltio poikkeaa korjaavalta nettomenopolulta, komissio tekee kokonaisarvion, jonka pohjalta komissio ja neuvosto voivat tehdä päätöksen, että jäsenvaltio ei ole ryhtynyt tuloksellisiin toimiin. Ennusteeseen perustuva arvio on ennakkollinen ja uudelleenarviointi tehdään toteumatietojen perusteella. Liiallisen alijäämän menettelyn eteneminen toteumatietojen puuttuessa voi tulla kyseeseen vain tilanteissa, joissa EDP-suosituksen noudattamatta jättämistä voidaan pitää erityisen vakavana. Jos poikkeama korjaavalta nettomenopolulta ylittää 0,3 % suhteessa BKT:hen vuositasolla tai 0,6 % suhteessa BKT:hen kumulatiivisesti, syntyy vahva oletus siitä, että tuloksellisiin toimiin ei ole ryhdytty. Tämä ei kuitenkaan johda automaattisesti liiallisen alijäämän menettelyn etenemiseen, sillä tarkastelussa otetaan huomioon tilannetta lieventäviä merkityksellisiä tekijöitä. Näiden merkityksellisten tekijöiden osalta on kuitenkin huomioitava, että tässä kokonaisarviossa huomioidaan vain merkitykselliset tekijät, joita ei huomioitu komission 126(3)-raportissa tai korjaavaa polkua asetettaessa, ellei niiden voimakkuus ole muuttunut. Päätös siitä, että tuloksellisiin toimiin ei ole ryhdytty (joka voisi johtaa menettelyn etenemiseen aina sakkoihin saakka), tehdään vain toteumatietoihin perustuen.

Tämä valtioneuvoston selonteko vastaa finanssipoliittisen lain 6 § 3 momentin vaatimukseen. Neuvoston suosituksen mukainen selvitys neuvoston suosituksen perusteella toteutetuista toimista toimitettiin EU:lle 30.4.2026 osana keskipitkän aikavälin suunnitelman vuosittaista seurantaraporttia.

Tulokselliset toimet

Hallitus on toteuttanut mittavia toimia julkisen talouden sopeuttamiseksi. Hallitus on päättänyt sopeutustoimista hallitusohjelmassa sekä päättäessään lisätoimista keväällä 2024, keväällä ja syksyllä 2025 sekä keväällä 2026. Hallituksen päättämät sopeutustoimet pienentävät valtion menoja yhteensä noin 3,7 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla, mikä vastaa noin 1,3 prosenttia suhteessa BKT:hen. Menosopeutuksen määrä kasvaa vuoteen 2028 mennessä 1,5 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Lisäksi sopeutustoimet ovat pienentäneet sosiaaliturvarahastojen menoja arviolta n. 1 mrd. eurolla.

Sopeutustoimien julkista taloutta vahvistava vaikutus kasvaa noin 0,4 prosenttiyksikköä v. 2026 v. 2025 verrattuna (taulukko 2). Sopeutustoimia kohdistuu esimerkiksi valtionhallinnon toimintamenoihin sekä hyvinvointialueiden tehtävämuutoksiin (sosiaali- ja terveyspalvelut). Lisäksi esimerkiksi varsinaiseen

kehitysyhteistyöhön kohdistuvat säästöt kasvavat v. 2026. Vaalikauden viimeisenä vuonna 2027 säästöä kasvattavat mm. hyvinvointialueiden rahoitusmallin kehittäminen sekä väylähankkeiden rahoitustason pysyvä alentaminen. Myös valtionhallinnon toimintameno-säästöt kasvavat v. 2027.

Taulukko 2. Hallituksen menosopeutustoimien vuotuinen muutos, % suhteessa BKT:hen

Erä	2026	2027	2028
Hallitusohjelma	0,22	0,19	0,04
Lisätoimet 2024 kevät	0,05	-0,05	0,03
Lisätoimet 2025 kevät	0,12	-0,01	0,00
Lisätoimet 2025 syksy	0,04	0,05	-0,04
Lisätoimet 2026 kevät	0,00	0,13	0,02
Yhteensä	0,43	0,32	0,05

Julkista taloutta vahvistavien sopeutustoimien lisäksi hallitus on päättänyt talouskasvun edellytyksiä vahvistavista toimista sekä mm. turvallisuusympäristön muutoksen edellyttämistä panostuksista puolustukseen. Finanssipolitiikan kokonaisuutta kuvataan tarkemmin 30.4.2026 hyväksytyssä julkisen talouden suunnitelmassa.

Toimia julkisen talouden vahvistamiseksi jatketaan vuonna 2027 alkavalla vaalikaudella parlamentaarisen finanssipoliittisen työryhmän valmisteleminen rahoitusasemataivoitteiden mukaisesti. Tulevalla vaalikaudella tehtävää uudistustyötä julkisen palvelujärjestelmän kestävyys vahvistamiseksi tukevat mm. valtioneuvoston asettamat kuntien ja hyvinvointialueiden tulevaisuutta pohtivat parlamentaariset työryhmät. Työryhmien toimikaudet jatkuvat vuoden 2027 loppuun.

Valtiovarainministeriö valmistelee julkisen talouden meno- ja rakennekartoitusta sekä verokartoitusta. Tavoitteena on tarjota vaihtoehtoja toimiksi, joilla julkista taloutta olisi mahdollista vahvistaa. Selvitysten on määrä valmistua syksyllä 2026. Valtiovarainministeriö on julkaissut meno- ja rakennekartoituksen sekä verokartoituksen edellisen kerran v. 2023 ja sitä ennen menokartoituksen vuosina 2015 ja 2019.

Valtiovarainministeriön arvio korjaavan nettomenopolun noudattamisesta

Neuvoston Suomelle antaman suosituksen mukaan Suomen tulee varmistaa, että nettomenojen vuotuinen kasvu ei ylitä 1,3 prosenttia v. 2026, 1,5 prosenttia v. 2027 ja 1,8 prosenttia v. 2028, jolloin alijäämän tulisi myös jälleen alittaa 3 prosentin viitearvo.

Vuonna 2025 nettomenot laskivat valtiovarainministeriön kevään ennusteen mukaan 0,6 % (taulukko 3), mihin vaikutti erityisesti hävittäjähankintojen kirjautuminen vasta vuodelle 2026 vuoden 2025 sijaan. Lisäksi menojen kasvua pienensivät hallituksen päättämät menosopeutustoimet, joista suuri osa tuli voimaan v. 2025, sekä sosiaalietuuksien aikaisempia vuosia hitaampi kasvu. Nettomenojen kasvua

supistivat myös v. 2025 voimaan tullut sairausvakuutusmaksun korotus sekä edellisenä vuonna voimaan tullut yleisen ALV-kannan korotus, jonka vaikutuksesta suurin osa ajoittui vuodelle 2025.²

Vastaavasti vuoden 2026 nettomenoja kasvattaa hävittäjähankintojen alijäämään kirjautuminen. Muuttunut ajoitus selvisi vasta vuoden 2025 lopussa, joten sitä ei voitu huomioida vuoden 2026 alustavassa talousarviosuunnitelmassa. Talouden odotettua heikompi suhdanne johtaa valtiovarainministeriön kevään ennusteen mukaan aiemmin ennustettua korkeampaan työttömyyteen ja siten etuusmenojen aiemmin ennustettua suurempaan kasvuun, minkä seurauksena nettomenot kasvavat vuonna 2026 valtiovarainministeriön talven ennustetta nopeammin.

Vuoden 2027 osalta Lähi-idän kriisin seurauksena muuttunut taloustilanne ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio johtavat talvella ennustettua nopeampaan nettomenojen kasvuun.

Poikkeamia nettomenopolulta seurataan toteutuneiden poikkeamien perusteella komission kullekin jäsenvaltiolle perustaman valvontatilin avulla. Nettomenopolun ylittäminen, ts. nettomenojen sallittua nopeampi kasvu, kirjataan valvontatilille positiivisena ja alittaminen negatiivisena saldona. EDP:n käynnistymisen jälkeen Suomelle perustetun korjaavan valvontatilin perusvuodeksi asetetaan vuosi 2024 eli viimeinen vuosi, jolta oli EDP-päätöstä tehtäessä olemassa toteumatietoja. Neuvoston suositus Suomen korjaavaksi nettomenopoluksi perustuu komission syksyn 2025 ennusteeseen (1,2 % nettomenojen kasvu v. 2025). Vuoden 2025 julkisten menojen toteumatietojen perusteella kirjataan korjaavalle valvontatilille poikkeama suhteessa tähän ennusteeseen. Tämä poikkeama kumuloituu seuraaville vuosille ja tulee huomioiduksi näin ollen korjaavan nettomenopolun noudattamisen tarkastelussa vuosina 2026–2028.

EDP-suosituksen noudattamista arvioitaessa huomioidaan kansallinen ns. puolustuspoikkeuslauseke³. Suomen EDP-suosituksen mukaan Suomi saa hyödyntää EDP:n aikana koko poikkeuslausekkeen tarjoaman jouston, sillä komission ennusteisiin perustuen Suomi ei ole vielä lainkaan hyödyntänyt puolustuspoikkeuslausekkeen mahdollistamaa joustoa nettomenojen kasvun jäädessä v. 2025 neuvoston tammikuussa 2025 suositteleman alle. Puolustusmenot suhteessa BKT:hen olivat 1,7 % v. 2025 eli kasvua oli 0,5 %-yksikköä v. 2021 verrattuna⁴. Puolustusmenojen kasvu verrattuna vuoteen 2021 on ennusteen mukaan BKT:hen suhteutettuna 1,5 % v. 2026, 1,6 % v. 2027 ja 1,7 % v. 2028. Puolustusmenojen kasvu huomioidaan ns. laajennetulla korjaavalla valvontatilillä.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan vuoden 2025 nettomenojen supistuminen sekä puolustuspoikkeuslauseke huomioiden Suomi noudattaisi korjaavaa nettomenopolkua v. 2026 (taulukko 3). Sen sijaan v. 2027 valtiovarainministeriön arvion mukaan korjaavalta nettomenopolulta poikettaisiin. Tämän poikkeaman toteutuessa on olemassa riski, että voitaisiin katsoa, että Suomi ei ole

² Nämä päätösperäisten toimien takia saavutetut tulot vähennetään nettomenoista niiden kasvua laskettaessa.

³ Suomi haki huhtikuussa 2025 kansallisen poikkeuslausekkeen aktivointia kasvaneiden puolustusmenojen takia osana neuvoston käynnistämää koordinoitua aktivointia. Neuvosto hyväksyi 8.7.2025 suosituksen kansallisen poikkeuslausekkeen aktivoinnista vuosille 2025–2028. Poikkeuslauseke sallii poikkeamisen korjaavalta nettomenopolulta korkeintaan 1,5 prosenttiyksiköllä, mikäli poikkeama perustuu kasvaneisiin puolustusmenoihin, joita verrataan perusvuoden 2021 tasoon. Poikkeamaa arvioidaan toteumatietojen perusteella.

⁴ Kansantalouden tilinpidon mukaiset, COFOG-luokittelun perusteella lasketut puolustusmenot olivat 1,2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen v. 2021.

ryhtynyt tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Poikkeaman vahvistuessa toteumatiedoissa tulisi kuitenkin kokonaisarviossa huomioida Lähi-idän kriisin seurauksena muuttunut taloustilanne ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio.

Taulukko 3. Korjaavan nettomenopolun noudattaminen

	2025	2026	2027	2028
Korjaava nettomenopolku, kasvu %		1,3	1,5	1,8
Nettomenojen kasvu, VM:n ennuste, kevät 2026 (talvi 2025), %	-0,6 (-0,1)	4,6 (4,0)	3,3 (2,3)	3,2 (3,3)
Valvontatili				
Vuosipoikkeama, % suht. BKT:hen		1,7	0,9	0,8
Kumuloitunut poikkeama, % suht. BKT:hen		0,8	1,7	2,4
Laajennettu korjaava valvontatili				
Puolustusmenojen BKT-suhteen lisäys suhteessa vuoteen 2021, %-yksikköä		1,5	1,6	1,7
Kumuloitunut poikkeama, % suht. BKT:hen		-0,7	0,2	0,9

Puolustuspoikkeuslausekkeen hyödyntämisen takia liiallinen alijäämä korjaantuu korjaavan nettomenopolun antamaa määräaika hitaammin. Nimellinen alijäämä jää yli 3 prosentin v. 2028 eikä liiallinen alijäämä näin ollen korjaantuisi v. 2028. Lisäaika liiallisen alijäämän korjaamiseen on mahdollista saada, jos korjaavaa nettomenopolkua on noudatettu. Korjaavan nettomenopolun noudattaminen v. 2028 edellyttää myös v. 2027 mahdollisesti kertyneiden poikkeamien korjaamista v. 2028. Tämä tarkoittaisi valtiovarainministeriön arvion mukaan aiemmin arvioitua suurempaa sopeutusta vuodelle 2028, n. 2,7 mrd. euroa.

Valtioneuvoston arvio liiallisen alijäämän menettelyn mukaisen neuvoston suosituksen noudattamisesta

Valtioneuvosto yhtyy yllä esitettyyn valtiovarainministeriön arvioon siitä, että vuoden 2026 osalta tuloksellisiin toimiin liiallisen alijäämän korjaamiseksi on ryhdytty ja että vuoden 2027 osalta on riski, että korjaavaan nettomenopolkuun syntyy poikkeama. Valtioneuvosto pitää perusteltuna, että jos

vuoden 2027 poikkeama vahvistuu toteumatiedoissa keväällä 2028, komissio kokonaisarviossaan ottaa huomioon, että poikkeamaa selittää Lähi-idän kriisin seurauksena muuttunut taloustilanne ja aiemmin arvioitua korkeammaksi kohoava inflaatio. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota niihin korvaaviin toimiin, joista valtioneuvosto linjasi neuvottelussaan 22.4.2026 ja jotka on sisällytetty 30.4. hyväksytyyn julkisen talouden suunnitelmaan. Valtioneuvosto seuraa tilannetta ja arvioi tarvetta ryhtyä toimiin syksyllä 2026.